

Udělal ze mne mikrobiologa a vysokoškolského učitele a za to mu nepřestanu být vděčný.

Docent Jandásek byl člověk spravedlivý a velkorysý. Jednou mu jeho sekretářka (duše prostá, jsem si jist, že to neudělala schválně) řekla, že prý jsem se o něm vyjádřil, že je blbec. Zastavil mě pak na schodech a jen se zeptal, proč tak soudím. Ukázalo se, že si pani sekretářka trochu přibarvila moji – uznávám, že nezdvořilou – poznámku, že jí pan docent něco „blbě“ vysvětlil. Omluvil jsem se za to a on se tomu jen srdečně zasmál. Když jsem se mu po jeho odchodu z fakulty svěřil, že jsem dostal za úkol přepsat jeho skripta z virologie, nabídl mi dokonce pomoc a skutečně pak hotový text podrobil pečlivě revizi. Byl rovněž přímý a otevřený, občas se ale vyjádřil naprosto bez obalu a nadělal si tak dosti nepřátel. Při vzpomínce na jeho osud pociťuji smutek: Kolik toho ještě mohl pro ústav a pro mikrobiologii udělat, nebyť těch, kteří ho přinutili odejít z fakulty!

M. VOTAVA

Ohlédnutí za vědeckou dráhou univerzitního profesora Václava Křístka

Letos si připomeneme 30 let od úmrtí vysokoškolského profesora Václava Křístka, jednoho z významných bohemistů. O hodnotě jeho vědeckých prací bylo již dříve pojednáno v časopisech *Naše řeč*, *Český jazyk a literatura* a *Slovo a slovesnost* především A. Jedličkou (ČJL 29, 1978-79; ČJL 30, 1979-80; SaS 40, 1979, NR 63, 1980), M. Komárkem (SaS 41, 1980) a Josefem Hrbáčkem (ČJL 39, 1988/89, NR 61, 1978). S jeho jménem se setkáváme také v díle J. Kurze „Slovanská filologie na UK“ (Praha 1968), v „Bibliografii československé moderní filologie“ (Praha 1959), nověji v oddílu medailonů v „Slavica na Masarykově univerzitě v Brně k XI. mezinárodnímu sjezdu slavistů v Bratislavě“ (Brno 1993), v publikaci „Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky“ (Praha 2008), dále v „Biografickobibliografických medailoncích českých lingvistů:

bohemistů a slavistů“ autora R. Večerky v *Linguistica online* (2008) a konečně v „Kapitolech z dějin české jazykovědné bohemistiky“ (2007).

Václav Křístek se narodil 30. srpna 1918 ve Slezské Ostravě. Na počátku 30. let se mu dostalo vzdělání na klasickém gymnáziu v Ostravě, poté vystudoval bohemistiku a němčinu na FF v Brně. Velký vliv na jeho budoucí vědeckou dráhu a rozvíjení prohlubujícího se zájmu o současnou i historickou lingvistiku měly tehdejší přední osobnosti jako B. Havránek, Fr. Trávníček nebo A. Kellner. Křístkovo studium na vysoké škole bylo nedobrovolně přerušeno okupací, takže se na fakultu vrátil znovu roku 1946. Nastoupil krátce na místo asistenta slovenského semináře.

Rodné Ostravsko mu pomohlo na počátku vědecké dráhy blíže proniknout k poznávání současné jazykové situace. Pod vlivem dialektologa A. Kellera zkoumal proměny slovní zásoby vázané na pracovní prostředí hornické, které důvěrně znal (z hornické rodiny pocházel). Po řadě dílčích studií se rozhodl vydat cennou knižní monografii *Ostravská hornická mluva* (Praha 1956). Popsal v ní zároveň poměry místního (lašského) nářečí k celonárodnímu spisovnému jazyku. V tomto díle prokázal nejen dokonalou odbornou znalost lingvistikou, ale též dobrou osobní zkušenost s mluvou daného regionu. (O publikaci se rozepisuje např. B. Těma: Pozoruhodná studie o mluvě horníků, NR 40, 1957 nebo M. Hájek: Monografie o ostravské hornické mluvě, SaS 19, 1958) K otázce ostravských nářečí, slangu a argotu se Václav Křístek ještě znovu vrátil v krátkém pojednání *Poznámky k problematice argotu a slangu* (SaS 34, 1973) nebo *K otázce ostravského hovorového jazyka* (ve sborníku *Poeta Fr. Trávníčkovi a F. Wollamnovi*, 1948), *K mluvě ostravských horníků* (NR 34, 1950), společně s J. Běličem *Moravskoslovenská nářečí* (Olomouc 1954).

Za neméně důležitou můžeme pokládat životní etapu jeho pobytu v Olomouci, kde se r. 1951 habilitoval, působil jako docent na zdejší filozofické, později i na pedagogické fakultě. V Olomouci Křístek přednášel současný český jazyk a dialektologii, velkou měrou se podílel na odborné jazykové výchově budoucích učitelů češtiny.

Jeho plodně se rozvíjející činnost badatelská i učitelská byla na několik let přerušena aktivitami organizačními a politickými (velvyslancem v Číně, r. 1958 jmenován náměstkem ministra školství a kultury), posléze se vrátil opět k jazykovému bádání, ale to již na půdě filozofické fakulty v Praze. Na Univerzitě Karlově jej čekalo r. 1960 jmenování profesorem, současně s tím nastoupil do funkce akademických (vedoucí zdejší katedry českého a slovenského jazyka, v letech 1971-1976 děkan fakulty).

Na počátku 70. let se u V. Křístka otevřela druhé jazykové zaměření, a to na sféru odborného a publicistického stylu, již vymezil oproti stylům ostatním, to vše s ohledem na důležitost odborného vyjadřování a na jazykovou kulturu veřejných sdělovacích prostředků (např. stať o jazyce mluvené publicistiky v rozhlasu a televizi ve Slavica Pragensia 13, 1971 nebo v časopise Naše řeč 54, 1971). Zkoumal též ovlivňovací a přesvědčovací schopnost jazykových prostředků v novinách (*K jazykové stránce revolučního tisku za první republiky*, NŘ 54, 1971, *K jazykové stránce novinových titulků*, NŘ 56, 1973). Zajímal se o mluvenou publicistiku, zvláště sportovní.

Posléze pod vlivem Běliče a Havránka obrací svoji pozornost na téma období národního obrození, věnuje se problematice péče o jazykovou kulturu. V r. 1973 byl inspirován oslavami 200. výročí narození J. Jungmanna, zhodnotil přínos této osobnosti vzhledem k obrozeneckému konstituování novodobé spisovné češtiny (Křístkova pojednání vyšla v hlavních bohemistických časopisech SaS a NŘ 1973.) Křístek se podílel na pořádání dalších jungmannovských konferencí, jeho byla zásluha na vydání sborníku na UK *Slovanské spisovné jazyky v době obrození*, Slavica Pragensia XVII, 1974, společně s A. Jedličkou byl autorem díla *Jungmann dnešku (1773-1973) při příležitosti 200. výročí narození* (Praha 1973, stejně tak ve SaS 34 téhož roku). Jeho vědecké pozornosti neuniklo ani dvoji výročí J. Dobrovského.

Zamýšlí se nad oprávněností periodizace vývoje spisovného českého jazyka (*Kritéria periodizace českého jazykového vývoje*, SaS 37, 1976), pokouší se charakterizovat jednotlivé vývojové etapy. Příspěvek dotýkající se představ o periodizaci zazněl na mezinárodní

konferenci o Karlu IV. v r. 1978 (*Doba Karla IV. v dějinách národů ČSSR*). Tím se tedy jeho pozornost upěla k tematice historického vývoje jazyka. Společně s J. Porákem napsal pojednání o etapách vývoje českého jazyka ve starším období a poznámky o staročeských pravopisných systémech ve vysokoškolské učebnici pro filozofické a pedagogické fakulty *Chrestomatie k vývoji českého jazyka 13.-18. století* (Praha 1979). Odkazuje na obsáhlejší dodatek k pravopisným systémům staré češtiny v *Malém staročeském slovníku* (s J. Běličem, Praha 1979), který vznikl pro potřeby vysokoškolských studentů.

Publikoval ve sbornících pražské Letní školy slovanských studií (v XVIII. běhu, Praha 1976, v XIX. a XX. běhu, Praha 1979), v nich se zamýšlel nad vzájemným srovnáním češtiny, slovenštiny a polštiny (viz *Čs. přednášky pro VIII. mezinárodní sjezd slavistů v Záhřebu*, Praha 1978). Jako důležitou lze hodnotit i jeho redakční činnost v časopise Naše řeč – na její stránky vystoupil už v r. 1950, nejprve jako autor příspěvku k analýze jazyka K. M. Čapka-Choda (těž SaS 12, 1950), byla zde rovněž otištěna již výše zmíněná stať o hovorovém ostravském jazyku (nejdříve vyšla r. 1948 ve sborníku věnovaném šedesátému výročí narození Fr. Trávníčka, viz *K sedmdesátinám akademika Fr. Trávníčka*, NŘ 41, 1958). Do Naši řeči nastoupil již v r. 1971 jako redaktor a snažil se přispívat ke všeobecnému zvyšování povědomí o kultivované češtině. Vedle toho byl členem redakční rady Slezského sborníku a časopisu Český jazyk a literatura. Upozdáena nezástala vedle činnosti publikační ani aktivita přednášková. Podílel se na vytváření vysokoškolských učebnic pro budoucí učitele českého jazyka, významnou měrou přispíval ke koncepci učebnic češtiny pro základní i experimentální školy (*Český jazyk pro 5. ročník*, Praha 1985).

Čtvrtou oblastí Křístkova jazykovědného zaujetí se stala lexikografie. Podílel se na kolektivních lexikografických bohemistických dílech, spolupracoval s B. Havránkem, A. Jedličkou, J. Běličem, Fr. Trávníčkem a M. Helclem na vydávání kodifikačního čtyřdílného výkladového *Slovníku spisovného jazyka českého* (první sešit 1958, později knižní vydání 1960-1971). Cílem velkolepého projektu bylo podat ucelený obraz naší současné slovní zá-

soby, vyložit významové odstíny jak slov běžných, tak i odborných, málo užívaných, zastaralých, místních aj. Ujal se rovněž místa vedoucího redaktora *Staročeského slovníku*.

Profesor Krístek zemřel 9. září 1979 v Praze. Jeho písemná pozůstalost se nachází ve fondu Archivu města Ostravy.

Z. ŠRÁMKOVÁ

Boleslav Bárta byl osmdesátníkem

Docent PhDr. Boleslav Bárta, CSc. se narodil 14. 8. 1929. Po krátkém působení v Psychiatrické léčebně Kroměříž nastoupil roku 1953 na katedru psychologie MU. Učil a poměrně přísně zkoušel psychologii obecnou, fyziologickou, klinickou i srovnávací. Stal se zástupcem ředitele Psychologické poradny a později Psychologické výchovné kliniky Brno. Ředitel, akademik Chmelař pracoviště zařitoval, Bárta řídil a prosazoval. Byl mužem vyhraněných názorů a vizí. Životním cílem mu byla rehabilitace Moravy. To a článek kritizující Lidové milice mu normalizátoři neodpustili. Bránil se. Tu bojoval jako lev, tu ledacos odvolal, ba zřejmě i podepsal. Z fakulty musel odejít. Posléze byl odvolán i z Psychologické výchovné kliniky. Prikázána mu byla práce se sluchově a mentálně postiženými dětmi. Pracovat s jejich rodiči nesměl. Po roce 1990 se vrátil na FF. Většinu svých sil však věnoval moravským politickým aktivitám. S ohromným počtem preferenčních hlasů byl zvolen do parlamentu. Vedl „pochod Moravanů Prahou“. Zemřel 31. 5. 1991 v Budmericích u Bratislavy při jednání o budoucím uspořádání státu.

Osud charismatické osobnosti doc. Barty přináší řadu otázek. Namátkou: Může psycholog po vstupu do politiky zůstat psychologem? Kde jsou hranice třeba i oprávněného boje za princip? Je nutno dáblům říci „ne“ nebo je lze alespoň po určité době přechytračit? Jak dalece volí voliči stranu podle jejího programu nebo podle ztotožnění s charismatickým lídrem? Jak a kdy nás dosáhnou důsledky našich činů?

Nedokáži na vše odpovědět. Mám jen radost, že se mohu ptát. Pan docent mi navždy

zůstane v paměti se skleničkou frankovky – nejlépe z jižního svahu někde kolem Perné – jako člověk milující Moravu a bojující za to, co považoval za správné.

P. S. Samizdatový, stále použitelný Bártův Odborný slovník psychopatologických termínů vyšel jako příloha v publikaci T. Novák, H. Drinocká: Partnerské a rodinné poradenství. Práce s klienty. Praha, Grada 2006.

Díky za vše, pane docente.

T. NOVÁK

K nedožitým osmdesátinám profesora PhDr. Bořivoje Dostála, DrSc. (16. 8. 1929 – 18. 8. 1994)

Náhle a předčasně, dva dny po svých pětadesátinách, opustil tento svět dlouholetý vedoucí Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty MU, profesor slovanské archeologie PhDr. Bořivoj Dostál, DrSc., přední český a mezinárodně uznávaný prehistorik druhé poloviny 20. století, slavista, badatel velkomoravského hradiška Pohansko u Břeclavi, významný vysokoškolský pedagog. Tato vzpomínka se váže k jeho nedožitým osmdesátým narozeninám; připomíná však zároveň již 15 dlouhých let od jeho úmrtí.

Bořivoj Dostál se narodil 16. srpna 1929 v Heršpicích u Slavkova v zemědělské písmácké rodině, z jejíhož prostředí si přinesl do života přísnou morálku, pracovní vytrvalost a společenskou odpovědnost. Maturoval na reálném gymnáziu v Bučovicích a od roku 1949 studoval obory dějepis – ruština na Pedagogické fakultě brněnské univerzity. Na podnět svého učitele prof. PhDr. Františka Kalouska si po absolvování vojenské prezenční služby doplnil ještě vzdělání v archeologii a historii na fakultě Filozofické, které ukončil v roce 1957 již jako asistent se specializací na slovanskou archeologii na tehdejší katedře prehistorie brněnské Filozofické fakulty. V terénní praxi krácel ve stopách svého učitele, až již Slo o sta-